EURÓPSKY PARLAMENT

2004 *2009*

Výbor pre občianske slobody, spravodlivosť a vnútorné veci

21.6.2007

PRACOVNÝ DOKUMENT

o uznávaní podmienečne odloženého trestu, alternatívnych trestov a podmiene čného odsúdenia a dohľade nad nimi

Výbor pre občianske slobody, spravodlivosť a vnútorné veci

Spravodajkyňa: Maria da Assunção Esteves

Externý preklad

Úvod

Napriek tomu, že Maastrichtská zmluva v právnom rámci EÚ zaviedla „tretí pilier“, ktorý Únii udeľuje výslovné právomoci vydávať právne predpisy v súbore trestných vecí, opatrenia EÚ v oblasti trestného práva zostali začiatkom a v polovici 90. rokov 20. storočia obmedzené, kým Európska rada v Cardiffe neuznala „potrebu rozšíriť schopnosť úzkej spolupráce vnútro štátnych právnych systémov“. Vznikla myšlienka zásady vzájomného uznávania. EÚ už odvtedy prijala, či v súčasnosti diskutuje o viacerých rámcových rozhodnutiach o uznávaní a výkone rozsudkov vynesených v zahraničí[1].

Na úrovni EÚ však nebola dostatočne riešená otázka cezhraničnej pomoci v odkladnej lehote. V súčasnosti neexistuje nijaké opatrenie EÚ upravujúce dohľad nad predbežnými opatreniami alebo alternatívnymi trestami uloženými príslušnými orgánmi iných členských štátov. V doteraz prijatých alebo v súčasnosti diskutovaných rámcových rozhodnutiach preto existuje právna medzera. Jediný medzinárodný nástroj, ktorý upravuje túto otázku, je Dohovor Rady Európy o dohľade nad podmienečne odsúdenými alebo podmienečne prepustenými páchateľmi. Dohovor ratifikovalo len 12 členských štátov[2].

V spoločnom európskom priestore spravodlivosti bez vnútorných hraníc je nutné zabezpečiť už šiu spoluprácu v postupoch vykonávania alternatívnych trestov voči trestom odňatia slobody.

Nemecko a Francúzsko vzhľadom na to prišli s iniciatívou na rámcové rozhodnutie Rady o uznávaní podmienečne odloženého trestu, alternatívnych trestov a podmienečného odsúdenia a dohľade nad nimi. Zámerom návrhu je, aby sa osoba, ktorá bola odsúdená na podmienečne odložený trest alebo alternatívne opatrenie, mohla vrátiť zo štátu, v ktorom bol vynesený rozsudok, do štátu, v ktorom má trvalý pobyt, bez toho, aby to malo nepriaznivý účinok na ulo žené predbežné opatrenia. Cieľom je resocializácia odsúdených osôb a tiež ochrana spoločnosti a obetí. Spolupráca medzi členskými štátmi na tejto úrovni prispieva k väčšiemu úspechu pri pozdvihnutí významu trestných opatrení v Európskej únii a k bezpečnejšiemu a spravodlivej šiemu európskemu poriadku.

---

[1] Najdôležitejšie dokumenty týkajúce sa nemeckej a francúzskej iniciatívy:

1. Rámcové rozhodnutie o uplatňovaní zásady vzájomného uznávania na rozsudky v trestných veciach ukladajúce väzobné tresty alebo opatrenia na odňatie slobody na účely ich presadzovania v Európskej únii (2005/0805(CNS)). EP prijal svoje uznesenie 14. júna 2006 (spravodajca Varvitsiotis). Diskusie v Rade sú ukon čené, dokument bol odoslaný na preklad.
2. Rámcové rozhodnutie o zohľadnení odsudzujúcich rozhodnutí medzi členskými štátmi Európskej únie pri novom trestnom konaní (2005/0018(CNS)). EP prijal svoje uznesenie 27. septembra 2006 (spravodajca Demetriou). Zatiaľ neprerokované v Rade.
3. Rámcové rozhodnutie o organizácii a obsahu výmen informácií z registra trestov medzi členskými štátmi (2005/0267(CNS)). EP prijme svoje rozhodnutie na II. plenárnom zasadnutí v júni (spravodajca Diaz de Mera). Rada plánuje prijať svoju politickú dohodu na júnovej schôdzi Rady SVV.
4. Rámcové rozhodnutie o európskom príkaze na dohľad v predsúdnom konaní medzi členskými štátmi Európskej únie (2006/0158(CNS)). EP plánuje prijať svoje uznesenie v novembri (spravodajca Varvitsiotis). Diskusie v Rade nie sú veľmi aktívne.

[2] AT, BE, CZ, EE, FR, IT, LU, NL, SE, SI, SK, PT.

Treba tiež zdôrazniť, že právna kultúra alternatívnych trestných sankcií, ktorá sa má vykonáva ť, predpokladá existenciu skutočných podmienok. Je známe, že význam alternatívnych trestov si súdna prax zatiaľ neosvojila, pričom jedným z dôvodov je, že politická moc nevenovala potrebné prostriedky na jeho realizáciu.

Obsah návrhu

Ustanovenia návrhu uľahčujú uloženie a presadzovanie podmienečne odloženého trestu alebo alternatívnych opatrení osobám bez trvalého pobytu zavedením povinnosti členských štátov uznať odsudzujúci rozsudok a dohliadať na predbežné opatrenia a alternatívne tresty uložené iným členským štátom.

Návrh obsahuje súbor definícií, ktorý sa pokúša zohľadniť osobitosti jednotlivých členských štátov. Obsahuje tiež zoznam predbežných opatrení a alternatívnych trestov, ktorých dohľad môžu zabezpečiť všetky členské štáty. Zámerom zaradenia tohto zoznamu do návrhu bolo zachovať možnosť spolupráce v oblasti pomoci v odkladnej lehote napriek výrazne odlišným systémom v členských štátoch. Členské štáty majú oznámiť, nad ktorými opatreniami sú pripravené vykonávať dohľad a môžu uviesť, že sú pripravené vykonávať dohľad nad inými povinnosťami a príkazmi, ktoré tento zoznam presahujú. Účelom oznámenia nie je obmedziť typy opatrení, ktoré môže uložiť vnútroštátny súdny orgán, má len určiť opatrenia, ktorých dohľad sa môže presunúť na vykonávajúce štáty.
Na uľahčenie preberania opatrení vykonávajúcim štátom návrh poskytuje možnosť úpravy predbežných opatrení alebo alternatívnych trestov. Rozhodujúcim faktorom v tomto ohľade je nezlučiteľnosť opatrenia medzi štátom, ktorý rozhodnutie vykonáva, a štátom, ktorý rozhodnutie vydal. Upravené opatrenie alebo trest musia čo najviac zodpovedať opatreniu alebo trestu uloženému vo vydávajúcom štáte a nemajú byť prísnejšie. Na dosiahnutie čo najvä čšieho účinku uloženého opatrenia a zabránenie nesprávnemu výkladu pôvodného rozsudku sa predpokladajú povinné konzultácie súdnych orgánov. Ak dohodu o úprave opatrenia nie je mo žné dosiahnuť, vykonávajúci štát môže uznanie a dohľad odmietnuť.

Podobne ako ďalšie právne nástroje týkajúce sa vzájomného uznávania, ani tento návrh netrvá na overovaní dvojitej trestnosti trestných činov zo zoznamu 32 kategórií trestných činov z rámcového rozhodnutia o európskom zatykači.

V súvislosti s platným právom vzťahujúcim sa na dohľad návrh jasne určuje všeobecnú zásadu, že uplatňovať sa má právo vykonávajúceho štátu. Z vydávajúceho štátu sa na vykonávajúci štát presúva plná právomoc. Toto riešenie bolo zvolené s cieľom vyhnúť sa právnej zložitosti spôsobenej rozdelením právomocí medzi vydávajúce a vykonávajúce orgány. Len v prípade podmienečného odsúdenia si vydávajúci štát môže vyhradiť právomoc na prijatie všetkých následných rozhodnutí, tak, aby sa naďalej uplatňovali jeho právne predpisy. Vykonávajúci štát môže navyše v jednotlivých prípadoch odmietnuť prevziať zodpovednosť za prijatie následných

Externý preklad

SK

rozhodnutí, čím zachová jurisdikciu vykonávajúceho štátu nad týmito prípadmi. Toto rozhodnutie však nemá vplyv na povinnosť vykonávajúceho členského štátu uznať rozsudok a vykonávať dohľad nad predbežnými opatreniami a alternatívnymi trestami, ktoré zahŕňa.

Otázky na diskusiu

1. Rešpektovanie základných práv a pokyny na ich dodržiavanie

Odôvodnenie 5 návrhu ustanovuje povinnosť rešpektovať základné práva a zásady uznané v článku 6 Zmluvy o EÚ. Rešpektovanie základných práv sa skutočne vyžaduje, a to aj pri zaobchádzaní s osobami, ktoré už boli odsúdené v súdnom procese. Všeobecná záruka ľudskej dôstojnosti a s ňou spojených práv je vždy povinná dokonca aj v etape vykonávania trestných sankcií. Odôvodnenie 5 má pozostávať len z prvej vety. Dáva však pokyny príslušným orgánom, ktoré im zakazujú uznať akékoľvek opatrenia, ak sú uložené ako trest založený na diskriminačných kritériách alebo nad nimi dohliadať. Toto tvrdenie je sporné: spochybňuje dôveru v sudcov členských štátov a ich schopnosť rešpektovať základné práva pri súdení a rozhodovaní o trestoch. Európsky právny poriadok nemôže spochybňovať základné piliere právneho štátu, nadšenie pre rovnoprávnosť nemôže viesť k nedostatku dôvery v sudcov. V demokratickej spoločnosti sa rozsudky súdov pokladajú za správne a možno ich napadnúť len v rámci odvolacieho systému. Spravodajca preto zastáva názor, že sa má preskúmať mo žnosť vypustenia poslednej vety odôvodnenia 5.

2. Pobyt

Hlavným účelom je poskytnúť osobe, ktorá bola odsúdená v inom členskom štáte, možnosť na návrat do štátu, v ktorom má trvalý pobyt, s cieľom uľahčiť jej opätovné spoločenské za členenie a tiež ochranu spoločnosti a obetí. Rámcové rozhodnutie sa opakovane zmieňuje o osobe, ktorá má *„zákonný a riadny pobyt v inom členskom štáte“*.

Pri čítaní tohto slovného spojenia nie je jasné, či návrh hovorí o právnom/registrovanom pobyte, alebo obvyklom/zvyčajnom pobyte. Z výkladu tohto spojenia sa zdá, že zámerom najpravdepodobnejšie je spojiť obe kritériá – právny a zvyčajný pobyt. Tento termín je potrebné vymedziť.

Keďže hlavným cieľom návrhu je opätovne začleniť páchateľa do spoločnosti, je dôležité mať skutočnú väzbu medzi páchateľom a krajinou. Neexistuje preto žiadny dôvod poslať osobu spä ť do krajiny, s ktorou má len právnu (formálnu) väzbu.

3. Začiatok konania

Nie je jasné, aký druh „impulzu“ spúšťa proces uznávania alternatívnych trestov a opatrení a dohľadu nad nimi. Je to žiadosť odsúdenej osoby? Automatické rozhodnutie sudcu? Rozhodnutie sudcu založené na odôvodnení jednotlivých prípadov? Táto situácia vyžaduje

objasnenie článku 5 ods. 1: je to pre vydávajúci štát záväzná norma alebo nie? Je to povinnosť alebo právomoc vydávajúceho štátu? A ako nadväzuje na prípadné právo odsúdeného na súdne vypočutie?

4. Podmienečné odsúdenie a podmienečne odložený trest

Podmienečné odsúdenie
Osobitnú pozornosť treba venovať definícii podmienečného odsúdenia. Viacero členských štátov nemá takéto opatrenie vo svojom právnom rámci[3], čo by mohlo viesť k neskorším problémom pri uznaní a vykonávaní dohľadu nad podmienečným odsúdením uloženým v inom členskom štáte (pozri bod 5.2).

Podmienečne odložený trest
Definícia podmienečne odloženého trestu spája v rámcovom rozhodnutí dve rôzne situácie – po prvé, keď je trest podmienečne odložený po vynesení rozsudku a po druhé, keď príde k podmienečnému prepusteniu po odslúžení časti trestu odňatia slobody.

Keďže sú to dva rôzne nástroje, mala by existovať samostatná definícia pre každý z nich. V niektorých členských štátoch to môžu navyše byť dva rôzne orgány, ktoré majú právomoc rozhodovať o podmienečnom odklade trestu (zvyčajne je to sudca, kto podmienečne odloží výkon trestu pri vynesení rozsudku) alebo o podmienečnom prepustení (môže to tiež byť správny orgán, ktorý má právomoc rozhodnúť o prepustení osoby pred vypršaním trestu od ňatia slobody) (pozri bod 7).

Všetky tieto pojmové problémy predstavujú pre nás výzvu pri postupnej aproximácii trestného práva členských štátov EÚ (pozri bod 10).

5. Rozdelenie právomocí medzi vydávajúcimi a vykonávajúcimi členskými štátmi

Návrh jasne určuje všeobecnú zásadu, že na dohľad sa má uplatňovať právo vykonávajúceho štátu. Z vydávajúceho štátu sa na vykonávajúci štát presúva plná právomoc. Toto rozdelenie právomocí však treba starostlivo preskúmať.

5.1. Úprava predbežných opatrení a alternatívnych trestov

Na uľahčenie preberania opatrení vykonávajúcim štátom návrh poskytuje možnosť úpravy predbežných opatrení alebo alternatívnych trestov. Rozhodujúcim faktorom z tohto pohľadu je nezlučiteľnosť opatrenia z hľadiska jeho povahy alebo trvania (článok 7). Spravodajca však zastáva názor, že nezlučiteľnosť opatrení alebo trestov možno posudzovať len z hľadiska ich trvania, a nie ich povahy. Druhá možnosť by mala zmysel, iba ak by neexistoval článok 5 ods. 1 a 2. Tento článok určuje (ods. 1) alebo predpokladá určenie (ods. 2) opatrení alebo trestov, ktoré vykonávajúci štát musí (ods.1) alebo sa zaväzuje (ods. 2) uznať a nad ktorými musí dohliadať. Okrem toho článok 7 ods. 3 má skutočne zmysel len prijatím tohto riešenia

[3] IRL, PT, LV, ESP, SL, SK, FI, SW.

neupravovať opatrenia a tresty z hľadiska ich povahy. V praxi by bolo veľmi ťažké posudzovať prísnosť upravených opatrení alebo trestov rôznej povahy.
Pojem „úprava“ skutočne vyžaduje objasnenie: čo naozaj znamená v rámcovom rozhodnutí? Úprava opatrenia alebo trestu v jeho povahe by bola preformulovaním trestného práva v danom prípade, vyžadujúcim zásadu čestného a spravodlivého súdneho procesu.

5.2. Porušenie opatrení a právomoc na následné rozhodnutia

Otázka porušenia opatrení a potreby následných rozhodnutí je osobitne problematická vo vzťahu k podmienečnému odsúdeniu a podmienečnému odkladu trestu. Porušenie týkajúce sa podmienečného odsúdenia ukladá sudcovi povinnosť znovu „konať zákonne“, čo znamená s konečnou platnosťou uložiť trest páchateľovi. Porušenie týkajúce sa podmienečného odkladu trestu, ktoré vedie k jeho zrušeniu, a teda k uplatneniu trestu odňatia slobody, znamená zmenu povahy trestného opatrenia, ktoré v dôsledku toho automaticky patrí mimo rozsah pôsobnosti rámcového rozhodnutia. Toto vyžaduje dva typy objasnenia: 1. Kto je v týchto prípadoch príslušným orgánom na prijímanie následných rozhodnutí? 2. Ak príslušným štátom na uloženie trestu v prípade porušenia týkajúceho sa podmienečného odsúdenia je vykonávajúci štát, potom sa má na tento rozsudok a na všetky jeho následné dôsledky vzťahovať právo vydávajúceho štátu. Toto riešenie rešpektuje zásadu súdržnosti platného právneho systému a v tomto zmysle je určitým odvodením zásady zákonnosti.

5.3. Súdne vypočutie v článkoch 14 a 15

Články 14 a 15 stanovujú povinnosti vykonávajúcich a vydávajúcich členských štátov pre všetky následné rozhodnutia. V situáciách, keď právomoc rozhodovať o následných rozhodnutiach, ktoré zahŕňajú uloženie trestu v prípade podmienečného odsúdenia alebo zrušenie podmienečného odkladu trestu, prináleží vydávajúcemu štátu, odsúdenej osobe sa má poskytnúť súdne vypočutie. V situáciách, keď má jurisdikciu nad týmito následnými rozhodnutiami vykonávajúci členský štát, sa však nepredpokladá žiadne súdne vypočutie odsúdenej osoby. Spravodajca sa domnieva, že medzi oboma situáciami má existovať podobnosť: súdne vypočutie sa má poskytnúť vždy, či už na základe noriem rámcového rozhodnutia, alebo na základe vnútorných právnych systémov.

6. Následné rozhodnutia

Článok 12 vymenúva súbor následných rozhodnutí týkajúcich sa podmienečného odkladu výkonu trestu, alternatívneho trestu alebo podmienečného odsúdenia. Výraz „napríklad“, ktorý predchádza vymenovaniu, môže nabádať k tomu, aby sa zoznam považoval len za ilustračný. Treba však zdôrazniť, že zoznam následných rozhodnutí musí byť uzavretým zoznamom. Len tak je možné rešpektovať zásadu prísnej zákonnosti v trestnom práve.

7. Určenie príslušných orgánov

Článok 4 stanovuje povinnosť členských štátov informovať generálny sekretariát Rady o tom,

ktorý „súdny orgán alebo orgány“ sú podľa ich vnútroštátnych právnych predpisov príslušné konať v rámci rozsahu pôsobnosti rámcového rozhodnutia. Je pozitívne, že rámcové rozhodnutie na začiatok zachováva základnú zásadu príslušnosti sudcu na konečné rozhodnutie o uznaní trestu a dohľade nad ním a o úprave jeho vykonávania. V niektorých členských štátoch v skutočnosti neprijímajú všetky úkony potrebné na vykonávanie rámcového rozhodnutia súdne orgány.

8. Dodržiavanie členskými štátmi

Článok 10 ods. 1 stanovuje pre vykonávajúci štát lehotu 10 dní na rozhodnutie o tom, či uznať rozsudok a prijať zodpovednosť za dohľad nad opatreniami a trestami. Odsek 2 ukladá povinnosť informovať vydávajúci štát, keď vykonávajúci štát „v osobitnom prípade“ nemôže dodržať lehotu ustanovenú v ods. 1. Spravodajca zastáva názor, že znenie „v osobitnom prípade“ sa má nahradiť výrazom „vo výnimočnom prípade“. Vykonávajúci štát nemusí dodrža ť zákonnú lehotu skutočne len vo výnimočných prípadoch.

9. Právna terminológia

Právna terminológia používaná v celom rámcovom rozhodnutí má byť jednotná. Napríklad odkaz v článku 1 ods. 1 na „všetky ostatné rozhodnutia týkajúce sa vykonania rozsudku“ a v článku 15 na „všetky ďalšie rozhodnutia“ sa má nahradiť výrazom „všetky následné rozhodnutia“, ktorý sa vyskytuje v nadpise článku 12. Toto je len jeden z mnohých rozporov v terminológii, ktoré treba v procese rokovaní riešiť.

10. Záverečné úvahy: základné podmienky pre účinnosť spolupráce v trestných veciach

Vytváranie spoločného európskeho priestoru spravodlivosti zažíva v niekoľkých posledných rokoch významný rozvoj. Dôležitými cestami Európskej únie na dosiahnutie tohto cieľa sú vzájomné uznávanie konečných rozhodnutí, koordinácia postupov, posilňovanie vzájomnej dôvery, podpora takých mechanizmov ako Eurojust.

Európske inštitúcie však nemôžu stratiť zo zreteľa najzjavnejšiu podmienku pre toto úsilie spolupráce: potrebu postupnej aproximácie hmotného trestného práva členských štátov. Toto je základná podmienka úspechu európskeho priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti.

Väčšina procesných problémov spojených s týmto rámcovým rozhodnutím by neexistovala, keby existoval jednotný rámec alternatívnych trestov vo všetkých členských štátoch. Problémy byrokracie, nadmerného počtu konzultácií, nedostatočnej jednoty v právnej terminológii v priestore 27 rôznych právnych systémov skutočne predstavujú znepokojujúci rozmer.